

11

Forslag fra Carl I. Hagen om endring av Grunnloven § 71. (Opphør av partimedlemskap)

Til Stortinget

Jeg fremmer herved på vegne av meg selv følgende forslag til endring av Grunnloven § 71:

§ 71 skal lyde:

Stortingets Medlemmer fungerer som saadanne i fire paa hinanden følgende Aar, dog slik at et Medlem indvalgt paa en liste udgaet af et politisk Parti trer ud af Stortinget naar Medlemskabet i dette Parti eller dette Partis Storthingsgruppe bringes til op-hør.

Begrunnelse

I moderne tid er det flere tilfelle av partioverganger og utganger av partimedlemmer fra folkevalgte grupper i kommunestyre, fylkesting og Stortinget. Dette kan skape betydelige styringsproblemer og frustrasjon fra velgere som hevder at de har stemt på et parti og ikke de enkelte folkevalgte som av en eller annen grunn ikke lenger er medlem av den parti-gruppe de ble innvalgt for. Opprinnelig var det også i Norge valgkretser som hver valgte en representant til Stortinget og andre folkevalgte organer, men etter hvert ble systemet endret og politiske partier vokste frem som bærebjelken i det norske demokrati. Selvsagt kan det argumenteres sterkt mot det partipolitiske system slik det nu er organisert og for en tilbakevending til enmannskretser slik det fortsatt er i flere land, bl.a. USA og Storbritannia, men systemet i dag bygger på politiske partier. De senere år er valg-systemet med valgliste utgått fra rikspolitiske partier med et felles program og selvstendige vedtekter det vanlige. Dette er understreket ved at det i Grunnloven er innført utjevningsmandater som tildeles et parti basert på den landsomfattende oppslutning om partiet. Når velgere stemmer på et parti eller en partiliste ved et valg regner velgerne med at de personer som blir innvalgt er forpliktet til å følge partiets program, samt rette seg etter partiets egne vedtekter for beslutningsprosessen innad i den valgte parti-gruppe. Det kan hevdes at det velgerne stemmer på når de benytter et partis valgliste til Stortinget i realiteten er en treenighet. For det første gjelder partiets program som fastlegger den politikk eller ideologi velgeren ønsker skal følges. For det andre er det et beslutningssystem for parti og stortingsgruppe, idet velge-

ren for visse partiers vedkommende vet at partiets ledende organer kan instruere stortingsgruppen i viktige spørsmål og at et kvalifisert flertall i gruppen kan instruere mindretallet til å stemme i samsvar med flertallets syn, såkalt partibinding. Det tredje element velgeren kan ta i betraktning ved sin stemmegivning er de personer som står på de første listeplasser. Det er imidlertid partiene som utpeker hvem som skal stå på hvilken plass og velgeren baserer seg på at kandidatene er bundet av partiprogram og partivedtekter med mindre de på forhånd har reservert seg på enkelte punkter. Partigruppenes vedtektsfestede beslutningssystem blir ansett for å være velgerens garanti for at alle de innvalgte i en parti-gruppe vil følge partiets politikk fastlagt av partiprogrammet og partiets styrende organer som landsmøte, landsstyre og stortingsgruppe. Når det gjelder avgjørelser i enkeltsaker og tolkninger av partiprogrammet vet velgeren at det er flertallet i demokratiske partier som bestemmer og at mindretallet i omstridte saker kan bindes til å stemme sammen med flertallet hvis det er to tredjedels flertall for slik binding. Det er dette systemet som også er basisen for samarbeidskonstellasjoner mellom partier og grunnlag for koalisjonsregjeringer. Det er ikke slik som i folkevalgte organer basert på valg fra enmannskretser hvor det er forholdet mellom den valgte og vedkommendes velgere i valgkretsen som er den dominerende styringsfaktor for den valgte. Nå er det partiene i valgkretsen som er den dominerende styringsfaktor for den valgte. Når det er partiene som velger personer til å representere partiet og velgerne stemmer på partilister blir det partiene som blir tyngdepunktet. Hvis en person er innvalgt på en partiliste bør velgerne ha trygghet for at vedkommende følger partiets politikk og respekterer det vedtektsfestede beslutningssystem, men slik er det ikke i Norge i dag. Det er fullt mulig for en person å bruke et partisystem for å oppnå en folkevalgt posisjon for deretter å forlate partiet og partiets folkevalgte gruppe, men allikevel beholde den folkevalgte plass som velgerne ga til en representant for partiet og ikke til vedkommende person. Valgsystemet er således i dag ulogisk og usammenhengende. Når partisystemet tross alt er innført burde det være slik at en folkevalgt person innvalgt på en partiliste og forpliktet av

et partimessig beslutningssystem så burde vedkommende tre ut av sitt folkevalgte verv hvis partigruppemedlemskapet opphørte. Når det i nyere tid er eksempler på at personer innvalgt for et parti melder seg ut av gruppen og over i andre partier viser det systemets svakhet. De velgere som har stemt på et parti opplever altså at i praksis blir stemmen i realiteten gitt til et konkurrerende parti uten at velgeren kan gjøre noe med det. I et parlamentarisk system basert på partigruppeoppslutning blir også hele systemet sårbart når et enkelt medlem kanskje kan forpurre regjeringdannelsen ved å true med utmeldelse og ved å nekte å følge beslutningssystemet. Dersom flertallsgrunnlaget for en regjering bygger på en eller bare noen få mandater mer enn det det partimessige beslutningssystem baserer seg på hvis ikke mandatet er knyttet til partiet og partigruppen, men til den enkelte person. Dette forslaget tar således sikte på å skape et logisk og sammenhengende system ved at alle folkevalgte verv hvis medlemskapet i partiet opphører. Hvis vedkommende melder seg ut av partiet eller blir ekskludert fordi vedkommende nekter å følge det demokratiske beslutningssystem for partiet og partigruppen mister vedkommende sitt folkevalgte verv. Da vil velgerne være garantert at hvis et politisk parti får innvalgt en person som følge av velgernes oppslutning om partilisten så vil vedkommende parti beholde dette folkevalgte verv for hele valgperioden og man risikerer ikke at vervet går

til en politisk konkurrent av det parti velgerne ga sin stemme.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

§ 71 skal lyde:

Stortingets Medlemmer fungere som saadanne i fire paa hinanden følgende Aar, dog slik at Medlem indvalgt paa en Liste udgaaet af et politisk Parti trer ud af Stortinget naar Medlemskabet i dette Parti eller dette Partis Storthingsgruppe bringes til ophør.

Oslo, den 27. september 2000

Carl I. Hagen

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær